© www.kjnt.ro/szovegtar

ELŐSZÓ

Bartók Béla *A magyar népdal* című tanulmányában írja, hogy Moldva kivételével az egész magyar nyelvterület népzenei feltérképezése megtörtént. Ez a kijelentése indította el a moldvai csángók lánglelkű kutatóját és pártfogóját, Domokos Pál Pétert első moldvai útjára 1929-ben. Bartók Béla és Kodály Zoltán is említi, hogy a duda Erdély magyarlakta falvaiban teljesen kiveszett: „Erdélyben a pásztorkodással együtt oláhokra maradt a magyarok első muzsikája. Apaffi fejedelem kedvenc hangszere annyira divatját múlta, hogy magyar dudásról 1900 óta nem is lehetett hallani" (Kodály 1937: 61). Talán az erdélyi magyar dudák kihalása lehetett az oka, hogy a néprajzkutatók nem keresték ezt a hangszert a Kárpátokon túl, a csángók között, jóllehet évtizedeken keresztül intenzív gyűjtés folyt Moldvában. Amikor 1973-ban először találtam modvai csángó dudásra, a moldvai magyar dudások léte tudomásom szerint nem volt leírva néprajzi publikációban.

Azóta összesen nyolc csángó személyt és egy katolizált románt találtam Moldva csángólakta falvaiban, akik még tudtak jól vagy rosszul játszani a dudán. Ketten közülük már nem tartották magukat dudásnak, de még közvetlen kapcsolatuk volt a csángó dudával. Sok régebbi dudásra emlékezik még a nép. Lépten-nyomon hallottam hírét az elmúlt évtizedekben elhunyt dudásoknak. A nyolc, még életében megismert moldvai dudáson kívül eddig harmincnyolc-negyvenről gyűjtöttem többé-kevésbé pontos adatokat. Egy az 1940–1960-as évekig élő, kiterjedt dudakultúra utolsó maradványai rajzolódtak ki előttem.

A moldvai dudások mellett ráadásul Erdélyben is találtam dudásokat, Háromszéken. Egyik közülük magyar faluban élő és magyarul jól tudó román, a másik román faluban lakó, de magyarul tudó román, a harmadik román faluban lakó román, a negyedik pedig román cigány dudás.

Igyekeztem szisztematikusan bejárni a csángóság falvait, hogy rekonstruálhassam ezt a nemrégen még virágzó dudakultúrát. Rögzítettem játékmódjukat, repertoárjukat, a dudálási alkalmakat, a duda típusait, készítésének módját, szerepét a faluközösség életében, a dudásokat körülvevő hiedelmeket. Ezeket a harminchét év alatt gyűjtött adatokat és tapasztalatokat szándékozik összefoglalni ez a munka. Nem száraz tudományos

szakdolgozatot volt a célom, de igyekeztem szigorúan eleget tenni a tudományos pontosság követelményeinek. Domokos Pál Péter és Keszi Kovács László tanítványaként nem is tehettem másképp. Veress Sándor, aki egy évvel Domokos Pál Péter korszakot nyitó 1929-es moldvai utazása után elsőként végzett fonográfhengeres gyűjtést Moldvában, így ír meleg szavakkal Domokos Pál Péterről: „Ami Domokos életművét megkülönbözteti másokétól, sőt sokak fölé is emeli, az a tudósi felelősségtudatán túl a minden sorából sugárzó személyes elkötelezettség humánus melege. A csángó falvak népét nem mint tudományos elméletekre kiszemelt statisztikai objektumot közelíti meg, hanem mint örömeiket és búbánataikat megélő embertársait, akik puszta létezésükkel, nyelvükhöz, dalaikhoz, szokásaikhoz, hitükhöz való ragaszkodással évszázadokon át íratlan történelmet csináltak ősi földjükön. A csángókérdés ilyen sokrétű, dokumentáris jellegű feltárása felbecsülhetetlen értéke a magyarságnak.” Ezt a meleg kisugárzást magam is olyan sokszor átéltem Péter bácsit (ahogy egymás közt hívtuk Domokos Pál Pétert) látogatva. Ez serkentett, adott erőt a munkámhoz, nem is tudnék máshogy írni a csángók között átélt élményeimről, mint ahogy tőle néhányad magammal megörököltem. Ahogy nem fogja senki Halász Pétert vagy Csoma Gergelyt (szintén Péter bácsi tanítványai) hallani száraz tudományos hangnemben, érzelmi elkötelezettség nélkül beszélni-írni a csángómagyarokról, jóllehet ők is betartják a szemtanúk pontosságának szigorú kötelességét. Ezt a hozzáállást követte a táncházmozgalom is: életet, melegséget vinni a néprajzba, de megmaradva a tudományos pontosság és igényesség alapjain.

Az 1960–1970-es években az erdélyi magyarok és a moldvai csángómagyarok kultúrájáról és sorsáról mélyen hallgatott a hivatalos kultúrpolitika. Csak búvópatakként terjedt az információ. A hetvenes évek elején a Sebő együttes és a Muzsikás együttes táncházaiban egymásnak adtuk át az innen-onnan megszerzett tudást róluk. Ez az autodidakta tudás aztán elmélyült és rendszereződött, amikor elkezdtünk rendszeresen a néprajz bátor nagyjaihoz eljárni, Keszi Kovács Lászlóhoz, Domokos Pál Péterhez, Lükő Gáborhoz, Martin Györgyhöz, Kallós Zoltánhoz. Ezeknek az igazlelkű tudósoknak nyitva állt az ajtajuk a fiatalság számára a diktatúra idejében is. Nem voltak hajlandók félni, megalkudni, elhallgatni a valóságot.

Autóstoppal indultam el Moldvába 1973-ban. Ferdinánd faluban szálltam ki a teherautóból. Egy mezítlábas, katrincás csángó asszony elment

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

mellettem, és meg sem állva odasúgta nekem: *Mük nyelvünköt títsák*. Úgy hatott ez, mint egy segélykiáltás – egy életre elkötelezett.

1973 és 2010 között körülbelül negyven alkalommal jártam Moldvában. Bejártam a Bakó környéki, Románvásár környéki csángó falvakat, a Tázló és Tatros menti székelyes csángók falvait, a Vráncsa megyei csángó szigeteket, a Jászvásárhely környéki elrománosodott csángó falvakat, kerestem a csángók nyomait Husz városában és 1976-ban eljutottam a két dobrudzsai csángó faluba is. Miután a román hatóságok egyre inkább zaklatni kezdték azokat, akik kapcsolatban álltak magyarországiakkal, a bukovinai székelyekkel együtt Tolna és Baranya megyébe telepített kb. ezer moldvai csángó falvaiba (Egyházaskozár, Mekényes, Szárász) jártam rendszeresen. Felkerestem még a diktatúra alatt Olaszországba, Svédországba, Magyarországra menekült csángókat is, valamint a Duna menti székelyeket, akik vendégmunkásként nagy számban jöttek ki Svédországba az 1960-as években.

Moldvába érkeztemkor első utam általában a dudásokhoz vezetett, de igyekeztem fényképezni, magnetofonszalagra és később videora rögzíteni a csángóság életének szinte minden mozzanatát. Kevesen voltunk akkoriban, akik a kertek alatt bújkálva jártuk Moldvát. Hajtott annak a tudata, hogy ha nem dokumentáljuk életüket, talán híre sem marad ennek a „bezúzásra" ítélt népcsoportnak. Pedig mennyi kincset rejtett és rejt még ma is az ő világuk! Szemünk láttára tűnik el a magyar kultúra legkeletibb végvára. A gyermekek már legtöbb faluban csak románul beszélnek egymással. Az öregekkel elvész a nemrég még virágzó folklór, az archaikus nyelvjárás, életmód, hiedelemvilág. Egy európai viszonylatban is páratlan kincsestár rohamos pusztulásának voltunk/vagyunk szemtanúi. 1973 és 1989 között gyakorlatilag alig változott ez a világ, eltekintve a magyar nyelv rohamos pusztulásától. Az 1990-es években azonban néhány év alatt, a szemünk láttára vetkőztek ki népviseletükből és rohamosan felgyorsult a folklór elveszítése és az urbanizáció térhódítása.

Hazaérvén a gyűjtéseimet mindig megmutattam Domokos Pál Péternek, Keszi Kovács Lászlónak, Martin Györgynek, Manga Jánosnak, Kallós Zoltánnak, akiktől sok hasznos tanácsot kaptam. Fénykép- és diafelvételeimet rendszeresen leadtam a Néprajzi Múzeumnak, hangfelvételeimet párhuzamosan a Néprajzi Múzeumnak és a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének. A Hagyományok Házában pedig Pávai István vezetésével megkezdődött 1973 és 2010 közötti teljes gyűjtésem

korszerű digitalizálása és adatbázisba rendezése. A kb. 1200-1400 órás anyag hangkazettákat, DAT- és minidiszk-hangfelvételeket, VHS, video 8-as és digitális mini DV, valamint 2009-től full HD minőségű digitális videofelvételeket foglal magába.

A további kutatás megkönnyítésére a szövegben, az említés helyén zárójelben megadom a releváns hang-, illetve videofelvételeim iktatószámait a Hagyományok Házában (HH).

Az iktatószámok értelmezése a következő:

HH_StGy_Kz_0001 gyűjtésem egyes számú audio kazettáját, a ...._VHS_... a VHS videokazatta számát, a ..._V8_... video nyolcas kazettát, az ..._MD_... minidiszket, az ..._MDV_... digitális mini DV kazettát, az _AVCHD_dátum pedig a leutóbbi idők full HD digitális videofelvételeit jelölik.

Ugyanennek az anyagnak jelentős részét leadtam a Néprajzi Múzeumnak (NM) és a Magyar Tudományos Akadémia Zenetudományi Intézetének (ZTI) is. Eredeti tervem az volt, hogy ezeket az iktatószámokat is megadom a munkámban. Németh István, a ZTI adattár szakértője azonban elmondta, hogy folyamatban van a HH, a NM és a ZTI archívumainak összehangolása, és azt javasolta, hogy a félreértések elkerülése végett kizárólag a HH iktatószámait adjam meg. Ez megkönnyíti munkám olvashatóságát is, de egyben lehetővé teszi a három helyen meglévő felvételek azonosítását. Az is emellett szól, hogy a tervek szerint a HH lesz az a hely, ahol a kutatók és más érdeklődök legkönnyebben hozzáférnek majd az archív anyagokhoz. Csak olyan esetekben adom meg a NM vagy ZTI leltári számait is, ahol elképzelhető, hogy a különböző archívumokban különböző minőségű lehet ugyanannak az anyagnak a másolata. Az eredeti hordozókat és ezek digitalizált másolatát a HH archívuma őrzi.

A hang- és videofelvételek mellett megadom a vonatkozó fényképeim és diapozitívjaim leltári adatait a Néprajzi Múzeum dia-, illetve fényképtárában. A Néprajzi Múzeumnak leadott anyag jelentős része még nem került részletes leltározásra, az átvett fényképek egyelőre csak évek szerint vannak csoportosítva. Ezért ezeknél a készítési évszámok megadásával tudtam csak megkönnyíteni az érdeklődők munkáját. A megfelelő helyen közlöm, ha az említett adatok szerepelnek az 1991 és 2004 között kiadott csángó népzenei hangzó- vagy videokiadványaimon. A következő rövidítéseket használom erre:

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

1. *Moldvai magyar (csángó) népdalok és hangszeres zene,* 1991, kazetta (MMNH, 1991) (1973-ban Mesterke Gergellyel készített felvételem is hallható rajta – csángó dudazene ezelőtt nem szerepelt semmilyen kiadványban)
2. *Moldvai csángó-magyar hangszeres zene,* 1997, kazetta (MCSHN, 1997)
3. *Moldvai csángó-magyar népdalok,* 1997, kazetta (MCSN, 1997)
4. *Moldvai csángómagyar „síposok" – dudamuzsika*, 2002, CD (MCSS_CD, 2002)
5. *A moldvai csángó síp – a magyar duda legkeletibb formája,* 2004, videofilm (MCSS_film, 2004) (A 4. és 5. átfogó kiadványokban bemutattuk az akkor élő csángó dudásokat. 2007 nyarán a Magyar Dudazenekar több tagjával Moldvába indultunk, hogy megvalósítsuk régi vágyamat, a moldvai csángó dudazene újraélesztését. Vittünk magunkkal több gyakorló dudát, amelyeket Kozák József dudás és dudakészítő volt szíves rendelkezésünkre bocsátani. Adorján István dudás pedig összeállított erre a célra egy tanuló CD-t.)
6. *Aki dudás akar lenni – moldvai dudazene tanulásra* (ADAL, 2004).

A videofelvételekkel párhuzamosan szinte mindig külön hangfelvételt is készítettem (hangkazetta, DAT vagy minidiszk). A HH katalógusrendszerében megtalálhatók az utalások az ilyen párhuzamos felvételekre. Ezért itt csak olyan esetben adom meg párhuzamos hangfelvételek ikatószámát is, amikor a hangfelvétel a videofelvételt kiegészítő információt is tartalmazhat.

1973 és 1981 között kizárólag hangfelvételek és néhány normál 8-as film készítésére volt anyagi lehetőségem. Minden felvételt kizárólag önerőből készítettem, támogatást sosem kaptam. Videora 1981 óta volt módom néprajzi anyagot felvenni, először VHS-re, majd 1988-tól video 8-ra. 1997-től 3 CCD-s digitális videokamerával filmeztem, ebből az anyagból eddig a Duna TV és a TV1 is mutatott be részleteket. 2009 nyarától Full High Definition (1920 x 1080p) videofelvételeket készítettem, SD memóriakártyákra. A hangfelvételeket 1994-ig audio kazettákra, majd 1994-től DAT kazettákra vagy minidiszkre rögzítettem.

Amint az anyagi és technikai lehetőségek megengedték, igyekeztem újra és újra felvenni a még élő adatközlők anyagát immár jó minőségű felvevőkkel, a korábbiaknál időtállóbb hordozókra. Részben a harmincegynéhány év alatt meggyengült archív felvételek romlása, részben a változások

nyomon követése késztetett erre. Mindig bőséggel kerültek elő új kincsek is a népi kultúra kimeríthetetlen moldvai tárházából. Ennek megfelelően az 1973–1989-es anyag mellett gyakran találni az utóbbi tíz-tizenöt évből származó adatokat is, sőt ezek mennyisége az anyagi lehetőségekkel arányosan fokozatosan bővült. A szívemhez mégis azok a hetvenes évekbeli archív felvételeim állnak legközelebb, amelyeket a diktatúra idejében titokban énekeltek vagy muzsikáltak magnetofonra a derék adatközlők. Hálával gondolok vissza az elnyomással dacolni merő bátorságukra.

Hálánkat és szeretetünket kifejezendő hoztuk létre a csángók kulturális támogatására a stockholmi Petrás Incze János Csángó Alapítványt és kezdeményeztük a csángók ügyének felvetését az Európa Tanácsban. E kötetben csak röviden említhetem az alapítvány tevékenységét, részletesebben a Petrás Incze János Csángó Alapítvány beszámolóiból tájékozódhat erről az olvasó. Ezek a svédországi magyarok *Magyar Ház Híradó*, valamint *Híradó* című lapjainak csángó rovatában jelennek meg 1990 óta negyedévenként. Ugyanitt cikksorozatokban számoltam be moldvai gyűjtőútjaimról is.

E kötet kézirata 1999-ben készült el. Kiadására anyagi lehetőségek híján csak most került sor. Ezalatt azonban sok kézben megfordult, és egy része – megkérdezésem nélkül, más neve alatt – megjelent két évvel a kéziratom leadása után. Sok helyütt még a mondatokat sem változtatta meg az illető. Azóta azonban olyan mértékben bővült a munka, hogy teljesen új dolgozatnak lehet tekinteni. Azóta is évente elmegyek Moldvába, és az új adatok folyamatosan bekerültek ebbe a munkába.

Fontosnak tartom, hogy – akárcsak a saját szakmámban, a rákkutatásban – a lehető legpontosabb formában és ellenőrizhető módon adjam át tapasztalataimat a moldvai csángó dudásokkal kapcsolatban. Ennek érdekében igyekeztem lehetőleg mindent lejegyzésekkel alátámasztani, hogy elkerüljem az adatközlők félreértelmezésének veszélyét. Inkább vállaltam azt, hogy a lejegyzések és a leltári számok megadása megnehezítheti az olvasást. Bízom benne, hogy az érdeklődőt az esetleges nehézségekért kárpótolja a lejegyzett szövegek csángó dialektusának szépsége, zamata és az ikatószámoknak köszönhető visszakereshetőség előnye. Az idézeteket pontosan lejegyeztem, a lehetőségekhez mérten fonetikai pontossággal (a tudományos nyelvjáráslejegyzésben használt fonetikai jelek használata viszont a laikus számára olvashatatlanná tette volna munkámat). A lejegyzéseknél a beszélők nevének kezdőbetűjét adtam meg, amikor a

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

keretszövegből a név egyértelműen kiderül. Amennyiben más személy is megszólalt a beszélgetés folyamán, annak kezdőbetűit az idézet előtt zárójelben megmagyaráztam.

Könyvemben ismertetem a moldvai csángóság történeti, szociológiai és kisebbségpolitikai helyzetét is. Teszem ezt azért, hogy az olvasó megfelelő valóságkeretbe illeszthesse a munka főtárgyát, a moldvai csángó dudakultúrával kapcsolatos tapasztalataimat és kutatási eredményeimet. Elkerülhetetlen, hogy ezzel kapcsolatban negatív jelenségekről is szó essék. A szemtanú kötelességének eleget téve bemutatom a rohamléptekkel folyó erózió okait és nem hallgathatom el annak erőltetett, siettető, manipulatív hátterét sem. A megbékélést nem a valóságot szőnyeg alá söprő, eufemizáló megközelítés hozza. A közelmúlt elegendő elriasztó példát mutatott fel arra, hogy hova vezet a feszültségeket elfojtó, agyonhallgató hamis nemzetiségi politika. Elég csak a balkáni példákra gondolnunk.

Megszívelendők ezzel kapcsolatban Hajdú-Moharos József bölcs szavai (1995: 103–106): „A csángósodáson az értelmiségét vesztett nép önműködését értjük: a fogalom Moldvánál jóval szélesebb körben is használható! Egész országunk és népünk csángósodik, amennyiben az értelmiségi-politikai »elit« legfeljebb a manipuláció szintjén foglalkozik a néprétegekkel.

A jászvásári püspökség románosító szerepe tagadhatatlan, de némi empátiával meg is érthető.

E helyzet differenciáltabb a Magyarországról képzelt sablonoknál.

A csángókban ne a »süllyedő hajót« lássuk – hiszen lassan ők az egyetlen szaporodó magyar népcsoport –, hanem eleven hidat a magyar és román nép között.

A csángóságot a maga sokszínűségében kell tekintenünk…

Lehet, hogy éppen a csángó-kérdés, mint »kényes« probléma korrekt feltárása volna döntő lépés az oly sokat emlegetett magyar–román megbékélés, sőt – legyünk még nagyobb igényűek –, a kívánatos összefogás tudományos megalapozásához.”

Már itt előre szeretném bocsátani, hogy magam is meggyőződéses híve vagyok a népek közötti megbékélésnek. A történelmi fejlődés megállíthatatlan folyamat. A bartóki szellem felé tart, hiszen az az előremutató, a felfelé ívelő. A nemzeteket áthidaló, összekötő bartóki életérzés vezérelte az 1970-es évek önszerveződő, spontán táncházmozgalmát. Ez a táncházmozgalom mélyén feszülő emberségre vágyás vitt engem

is Erdélybe és Moldvába. 1973 óta minden évben legalább egyszer, de amikor lehetett, sokszor. A népi kultúra és a néprajz iránti szeretetem a táncházmozgalomból fakad. Enélkül aligha kerültem volna el Moldvába és találtam volna ott dudásokra. Ezért hálával gondolok minden táncházas barátra, a köszönetnyilvánításban név szerint felsoroltakon túlmenően is. A Csoóri Sándor által „hátizsákos nemzedéknek” nevezett generáció a népi kultúrát szó szerint az utolsó órában „fedezte fel” és tette életelemévé.

Tisztában vagyok azzal, hogy vitás kérdésekben elkerülhetetlenek a tévedések. Biztos, hogy akaratlanul is bekerülhettek ebbe a munkába is. Ezért előre is bocsánatot kérek azoktól, akik érzelmi hozzáállása eltér az enyémtől a csángókkal kapcsolatban.

E tanulmány megírásában három alapelv vezetett. Az *egyiket* Komlóssy József fejezte ki legtalálóbban, amikor a csángóság ügyének Európa Tanácsbéli felvetését tervezgettük vele 1998-ban: „Sosem valaki ellen, mindig valakiért”. Számtalanszor jártam Erdélyben és Moldvában és gyakran elvetődtem román falvakba is. Mindig a legnagyobb emberséggel és vendégszeretettel voltak irántam a román emberek. Nem ellenségeket, hanem sorstársakat ismertem meg bennük. Azok a moldvai hivatalnokok vagy klérusbéliek, akik szomorú munkásságát kényelmetlen kötelességemnek érzem ismertetni az alábbiakban, nem ezt a melegszívű többséget képviselik. Nem is a kiváló, haladó román értelmiséget, amelynek számos tagjával felejthetetlen élmény volt találkoznom, például Smaranda Enachevel, Sabin Ghermannal és annyi mással.

A biológiához valamit is értő ember számára amúgyis nevetségesnek tűnik minden népek közötti fenekedés, hasonlítgatás. Tudja ugyanis, hogy minden kellően nagyszámú emberi populációban (és néhány tízezres csoport ennek már bőséggel eleget tesz) szinte minden lehetséges génkombináció előjön és ez nagy mértékben stabil, sőt jelentősebb változások esetén is visszaáll. Ugyanúgy megvan tehát minden népcsoportban az emberi nem minden típusa: a verőlegénytől és a talpnyaló besúgótól egészen a géniuszig és az életét feláldozó hősig. A „tehetségesebb” vagy „jobb” népek fogalma egyszerűen genetikai képtelenség. A kulturális különbségek pedig csak színezik, gazdagítják a Földet. Amúgy a modern molekuláris biológia bizonyságai szerint Közép-Kelet Európa humán populációja genetikailag erősen homogén.

A csángóság nagy mértékű asszimilációja egyre gyorsul a modern világban. Nagy veszteség az európai kulturális sokszínűség szempontjából,

© www.kjnt.ro/szovegtar

© www.kjnt.ro/szovegtar

már nyilvánvalóan pótolhatatlan. Indokolt, sőt kötelesség mindenre rámutatni, ami ezt sietteti, hiszen – ez a *második* vezérlő elvem – kötelességünk egy ugyanolyan színes és gazdag világot hagyni utódainkra, mint amit magunk is örököltünk. Vonatkozik ez a biodiverzitás és a környezet megóvására, de ugyanannyira a kulturális és nyelvi különbözőség és sokféleség megőrzésére is.

Meggyőződéssel hiszem, hogy az idejétmúlt nemzetállam-eszme kisebbségeket bedaráló politikája előbb-utóbb vissza fog szorulni Európában. Természetesen nem közömbös, hogy nem történik-e meg addigra a csángóság mára irreverzibilisnek tűnő dekultúrálódása és teljes nyelvcseréje.

Ezért a *harmadik* elv, ami vezérelt az írásban, stockholmi Petrás Incze Csángó Alapítványunk jelszava, amit az Amnesty International szervezettől vett át, egy kínai mondás: „Többet ér meggyújtani egy gyertyát, mint a sötétséget átkozni." Nem az átkozás késztet arra, hogy bemutassam a hajdan csodálatos gazdagságú csángó kultúra rohamos pusztulását, hanem a gyertyagyújtás kötelessége. Ahhoz viszont, hogy tehessünk az értékek megőrzéséért és megpróbáljuk lefékezni az erőltetett asszimilációt, sajnos elkerülhetetlen, hogy őszintén, szépítgetés nélkül rámutassunk az eróziót siettető természetellenes, manipulatív háttérre is. Ezt nem a másik fél ellen, hanem a csángóság, a magyarság és románság többségének, valamint az európai kultúrának közös hosszú távú érdekében tesszük.

Ennek jegyében igyekszik alapítványunk támogatni a csángómagyarok kultúráját az e kötetben csak dióhéjban megemlített módokon. Ennek a munkának szerves része a moldvai dudakultúra dokumentálása és újraélesztése. Utóbbit 1993-ban kezdtük el, amikor legyárttattuk Mesterke Gergely csángó dudás tönkrement dudáját és lehetővé tettük, hogy újra szóljon Moldvában a dudaszó. 2007 nyarán a Magyar Dudazenekar alapítványa elnyert egy pályázatot a moldvai csángó dudamuzsika újraélesztésére a csángó fiatalság körében. 2007. augusztus 2-án útra keltünk, hogy az említett *Moldvai dudások* CD kiadványunk és egyéb gyűjtéseink alapján csángó fiatalokat biztassunk a dudatanulásra. Gyakorlódudákat és felvételeket adtunk az érdeklődőknek. Alapítványunk egy moldvai csángó dudát ajándékozott Dobos Mihály külsőrekecsini csángó barátomnak, aki már régóta szeretett volna megtanulni játszani rajta. 2009 nyarán pedig a pusztinai Nyisztor Ilona népdalénekesnek és tanárnőnek adtunk át egy csángó dudát („sípot"), hogy tanítványai megtanuljanak rajta játszani.

E kötet természetesen csak tört részét mutathatja be az összegyűlt anyagnak. Az elmélyülni kívánó olvasó, legyen az népzenész, néprajzos vagy dudakészítő, habozás nélkül keressen meg az alábbi e-posta címek valamelyikén. Szívesen megosztom vele gyűjteményem adatait és tapasztalataimat, amint azt eddig is tettem. A gyűjtéseimből kiadott moldvai és gyimesi csángó hangkazetták, valamint a *Moldvai csángómagyar síposok* című CD kiadása után már több fiatal muzsikus és csángók iránt érdeklődő lépett velem kapcsolatba. Az ilyen pozitív visszajelzések adnak értelmet a munkánknak. Megerősítik bennünk a reményt, hogy van érdeklődés, hogy talán nincs még végleg veszve a moldvai csángóság kultúrájának ügye.

Aki anyagilag szeretné támogatni a csángóságot, az a stockholmi Petrás Incze János Csángó Alapítvány számlájára tud támogatást eljuttatni: Csángó Fonden Petrás Incze János, postgiro 636 25 547-8, Stockholm.

A támogatásból magyar szatellit tévéadások fogására alkalmas parabolaantennák felszereltetését, csángó gyermekek magyar nyelvű taníttatását és a csángó kultúra megmentésére tett erőfeszítéseket támogatjuk, többek között a dudamuzsika újraélesztését. Az adakozók nevét, ha nem ellenzik, hagyományainkhoz híven feltüntetjük a svédországi magyarok *Híradó* című lapjában.

Keszi Kovács László, a kiváló néprajztudós, családi jóbarátunk, keresztanyám férje, 2008. március 3-án töltötte a századik életévét. A Néprajzi Múzeumban tiszteletére rendezett ünnepségen azt mondta nekem: *A te feladatod, hogy méltó fejfát állíts a moldvai csángóknak*.

Ha sikerül a fejfaállításon túlmenően valamelyest hozzájárulnunk a moldvai csángómagyarság önbecsülésének erősítéséhez, sikerül felhívni a hazai és nemzetközi közvélemény figyelmét archaikus kultúrájuk páratlan értékeire és sikerül hozzájárulnunk kulturális erózióju k, dekulturálódásuk és rohamos asszimilálódásuk lefékezéséhez, akkor nem jártunk hiába.

Stuber György
Stockholm, 2010.

Cím:
otthon: gyorgy.stuber@gmail.com
Karolinska Intézet: gyorgy.stuber@ki.se
honlapcím: www.csangolapitvany.extra.hu
Tel +46762851233

© www.kjnt.ro/szovegtar